

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concursuri, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 8031/1907.

Circular

cătră toate oficiile protoprezbiterale și parohiale, precum și cătră învățătorii din districtul consistorului Arădan.

În timpurile grele, ce străbatem, lumina învățaturii este mijlocul cel mai puternic, care poate întări popoarele în concurența luptelor pentru existență. Biserica noastră dreptmăritoare răsăriteană a fost întotdeauna ocrotitoarea culturii noastre naționale. Ea a adus și aduce și acum jertfe mari pentru susținerea școalelor sale confesionale. Am ajuns însă vremuri, când școala singură nu mai este suficientă pentru întărirea culturală a poporului, toate neamurile, afară de școli, susțin tot felul de societăți culturale, aranjază prelegeri publice, cursuri pentru adulți și societatea întreagă în tot chipul să nizuește a vărsa lumina cunoștinței în pături tot mai largi a-le populațiunii.

Este deci de datorința noastră a face și noi asemenea. Avem și noi mai multe societăți culturale, cum sunt mai ales: »Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român«, »Societatea pentru crearea unui fond de teatru român«, »Asociațiunea arădană pentru cultura poporului român«. Deci, preoțimea și învățătoria noastră este în primul rând chemată să spriginească aceste societăți, făcându-se membrii la aceste societăți culturale și îndemnând la aceasta și pe credincioșii din comunele lor.

Preoțimea și învățătoria noastră este chemată să se folosească de toate ocaziunile pentru luminarea poporului, ținându-i mai ales acum în timpul de iarnă, în Dumineci și sărbători prelegeri publice de tot soiul, prin care să-i lumineze mintea și să-i nobilizeze sufletul. Și mai vărtos îndemnăm preoțimea și învățătoria noastră a aranjă fără întârziere cursuri de scris și cetit pentru analfabeți, căci chiar interesele cele mai vitale ale poporului reclamă acum imperios stărpirea analfabetizmului din mijlocul poporului nostru.

Lucrarea neobosită și izvorită din însuflețire, ce trebuie să ne inspire pentru înaintarea credincioșilor sfintei noastre biserici, fără îndoială va aduce rezultatele sale îmbucurătoare și binecuvântarea Tatălui Ceresc.

Arad, la 4/17 Decembrie 1908.

Joan J. Papp m. p.
Episcop.

Ad. 480/1908.

Edict.

Romul Papp, de religiunea gr. ort. rom., născut în Mariaradna, de 36 ani, să provoacă, că — pentru a i-se putea imana citarea în cauza procesului de divorț, inițiat în contra dânsului la scaunul protoprezbiteral al Radnei, de cătră soția lui Iuliana născută Almășan — în decurs de **un an și o zi** să se prezinte în persoană, ori să-și insinuie ubicațiunea la oficiul pprezbiteral gr. ort. rom., din Mariaradna, la din contră — după trecerea termenului sus indicat — procesul divorțial să va petractă și se va aduce sentință în absența dânsului.

Mariaradna, la 1/14 Decembrie 1908.

Procopiu Givulescu m. p.
protoprezbiter.

Educația școlară.

În Nrul 45 al organului „Biserica și Școala«, a apărut articolul cu titlul de mai sus al dlui Dr. Petru Șpan. În acest articol dl autor ne spune, că școala poporală română din această patrie, abătându-se dela caracterul ei bisericesc de odinioară, a apucat o direcție greșită, lăsându-se în apele laicismului școlar. Direcția greșită apucată de școală, D-sa o arată în esență prin cuvintele: »prea mult instruiază și prea puțin educă«. Iar pentru ca greșala să o facă mai evidentă, ne provoacă să conzultăm și opinia poporului despre rostul școalei. Dar să vedem!

O fi adevărat, că poporul pretinde ca copilul, dacă merge la școală, apoi să știe barem să zică apostolul, să se știe rugă din acaftist și să-și știe scrie numele — zic o fi adevărat acest lucru, dar numai prin părțile ardelen, pe unde adecă învățatorul nu e totodată și cantorul bisericii, și unde deci copiii de fapt nu cântă lângă strană răspunsurile la ectenii, cum și alte cântări. (? Red.) Nu se poate afirmă acest lucru însă și despre cei de prin părțile unghurene și bănățene, unde adecă învățatorul e și cantor, și unde deci elevii cântă regulat, unison ori chiar și în cor, lângă strană.

Așa fiind starea lucrurilor prin aceste părți, în urma opiniei, ce o arată dl Dr. Petru Șpan că o are poporul despre școală, ar trebui ca poporul din părțile acestea să nu mai aibă nici o pretenție față de școala sa, să fie deplin mulțămît cu procedura și rezultatul ei. Adevărul e însă, că și pe aici, părinții elevilor își exprimă nemulțămirea față de școală într'atâtea chipuri, aruncând asupra ei fel și fel de învinuiri. Dintre toate însă, una pare a fi mai generală, și anume aceea, că în școală pruncul nu învață unghurește atât, cât să poată vorbi cum se cade, și așa el nu poate ajunge nici vințeler la domni, nici gornist la pădure, și nici mai știu și eu ce cocis și slugă pe la domni.

Iată dar ce părere încâlcită, ca să-i zic așa, are poporul despre rostul școalei: unii zic că ea trebuie să învețe pe elevi ucinașele și psalmii, alții că limbi, alții poate că toșături și cosele etc. Așa azi, iar mâne poimâne numai ce ne-om pomeni, că cine știe cu ce fel de pretenții vor mai veni față de școală. Părerea poporului diferiază de după împrejurările locale și temporale.

Că e greșită o astfel de părere, despre aceasta ar trebui să nu mai încapă nici o îndoială. Iar cauza acestei greșeli e gradul cel inferior de cultură a poporului. Căci cu mintea lui cea încă de tot puțin cultivată, el nu e în stare să înțeleagă care e rostul școalei sale și că în ce constă adevăratul rezultat al aceleia. Și nepricepând acest lucru, natural să învinuiască școala sa atunci, când aceea nu-i poate arăta un rezultat văzut și priceput de el. Și se înțelege, că cu cât mai inferior e gradul de dezvoltare al minții, cu atât mai ordinar va trebui să fie și rezultatul școalei spre a putea fi priceput și cuprins de aceea minte.

Contrar deci celor susținute de dl dr. Șpan păcătuim tocmai atunci, când adevăratul scop al școalei îl ciungărim și mutilăm, căutând a-l reduce la diferitele pretenții neîntemeiate ale părinților neștiutor. Ce s'ar alege oare de unitatea și uniformitatea școalei, lăsându-ne fluturați de acele pretenții, și oare la ce rezultate ne vom putea aștepta în acel caz?

Scopul adevărat al școalei la tot cazul e cu desăvârșire altul, decât cel al ucinașelor și psalmilor; e diferit și de cel al învățământului a ori ce limbă străină, precum și de al ghergherurilor, coselelor etc. E cu mult superior acelorora. Și odată fixat acest scop superior, vom vedea, că altele sunt și mijloacele și căile, cari duc la acela, decât cele arătate de dl autor.

În rezumat deci, se poate aplica aci zicala că »scopul scuză mijloacele«; cu alte cuvinte, adevăratul scop al școalei ne-scuză și respective ne desleagă de ori ce păcat, ce l-am comite față de unele idei și principii, cari nu privesc dea dreptul școala.

Văzându-ne deci acum deslegați de păcatul amintit de dl autor, că adecă nu ne inspirăm de sentimentele poporului în chestii cardinale de cultivare a neamului, să trecem la al doilea lucru, asupra căruia d-sa ne atrage atențiunea atunci când zice, să ne întoarcem cu o oară mai de grabă la vechea ogașie. Chiar presupunând că ar fi posibil acest lucru, ar fi el oare ducător la scop? Să ne gândim numai, ce s'ar alege de țaranul onest și blând, dar și naiv totodată, de pe vremuri adus să trăiască în mijlocul țaranilor fifici și ștregari, ca să le zic așa, de azi? Așa cu indivizi singuratici și așa cu popoare întregi.

Dar ceea-ce cere dl autor, nici că se poate pentru motivul, că lucrurile își au cursul și dezvoltarea lor firească și această dezvoltare nu se poate opri și cu atât mai puțin întoarce îndărăpt la starea ei dela început. Astfel școala, a putut ajunge în stadiul ei de azi, nu în urma abaterii noastre dela adevăr, ci tocmai în urma acelei propășiri și dezvoltări naturale, care e comună tuturor lucrurilor. Să căutăm a reduce școala la starea și caracterul ei dela început, aceasta ar fi deci numai cercare și sfortare zădarnică. Că e zadarnică — aceasta e norocul; căci nu se poate presupune, ca un mijloc, o instituțiune de pe vremuri să poată corespunde cerințelor timpului de față.

Ne trebuie cetățeni harnici și de omenie, e drept; dar oare la acest rezultat putem ajunge prin învățământul ucinașelor? Ori, pe oamenii din bătrâni acest învățământ să-i fi făcut cu atari calități? Și oare înainte de a fi venit școala cu acest învățământ, acei bătrâni au fost ei astfel? Adevărul e, că toate acele calități frumoase au izvorit, nu din rezultatele școalei, ci din credința cea fără de margini în celea sfinte, până când școala cu acel învățământ al ei, n'a fost, decât numai reflexia căldurii izvorită din acest focalar și revărsată prin întreg internul psihic al omului de atunci. Că aceea reflexie augmentă căldura sfântă, aceasta nu o putem negă.

Azi? Inzădar ne-am încercă să oprim pe om din calea fărădelegilor, punându-i în pers-

pectivă bucuriile raiului și amenințându-l cu muncile iadului, când nu s'ar abate dela aceea cale. Deși aceste lucruri încă și azi mișcă simțemintele, totuși rațiunea însă îi spune că ele sunt încă departe de om, și astfel omul stă nemîșcat. Depărtarea acelor lucruri i-se pare omului cu atât mai mare, cu cât năpăstuirea lor asupra aceluia este arătată într'un mod neprinceput de mintea și rațiunea omenească. De aci, credința, carea odinioară eră atotputernică, azi și-a pierdut puterea ei de a mișcă¹⁾.

E evidentă deci, pe de o parte imposibilitatea de a readuce școala la vechea ei ogașie, iar pe de altă parte necorespunderea a unei astfel de școale, de caracterul celeia din bătrâni, cerințelor de față.

Dinpotrivă, un studiu sistematic asupra modului cum este alcatuită această lume și viața, din care să se vadă cum ori ce abatere dela legile și întocmirile lui Dumnezeu trage după sine nenorocirea, ca răsplată sau pedeapsă, — zic un atare învățământ va fi azi mijloc sigur, prin care îl vom face pe om să țină totdeauna calea adevărului. Căci așa e întocmit omul dela firea lui, că adecă rațiunea să-i fie singurul și adevăratul conducător²⁾. Manifestarea acestui adevăr, se înțelege, merge paralel cu gradul de perfecționare al omului. Astfel se explică, pentru ce mai de mult tot ceea-ce impresionează direct simțemintele, și avea puterea de a mișcă destul de îndelungat asupra omului. Azi? nu mai e așa! Omul a ajuns să fie cu mult mai disciplinat în interesul său, încât rațiunea își poate ocupa scaunul său, de unde să guverneze și nimica din celea venite din afară nu va putea mișcă, până când mai întâiu aceea, fiind supusă rațiunii, aceasta nu va găsi în ea motiv de mișcare. Deci cine ni-e vina, dacă noi, ceia ce purtăm numele de educători, în loc să ne spargem capul, cum să desfășurăm starea lucrurilor adevăratele, încât acelea să stee în deplină lumină înaintea rațiunii, pentru a-și putea aceasta redacta ordinațiunile sale conform acelor adevăruri, — zic cine ni-e vina, dacă noi, în loc s'o facem aceasta, ne place să gândim tot la imposibilități, voind a readuce timpul care de mult a trecut?³⁾

Fiind dată deci această lege psihologică, (?) ar trebui să vedem și să recunoaștem, că lucru peritor și fără de nici un rezultat voim să facem atunci, când întregă activitatea noastră de dascăl căutăm a o reduce numai întru a porni și mișcă, sau cu alte cuvinte a cultivă sentimentele, pur

și simplv numai prin fel și fel de lucruri impresionabile, fără ca adevărul acelora să-l desfășurăm înaintea rațiunii⁴⁾.

Acest lucru îl cer toți aceia, cari zic ca să fie, nu atâta instrucție, ci mai vârtos creștere.

Că am ajuns cu părerea despre educație în acest extrem, cauza la aceasta e de tot explicabilă. Este împrejurarea, că până aci ne-am obișnuit a încărcă mintea elevului cu tot felul de cunoștințe, unele mai mult, altele mai puțin folositoare: foarte puține sunt însă pîntre ele acelea, prin cari s'ar putea obține ceea-ce dorim: îndrumarea omului pe calea adevărului, precum și prevederea aceluia, cu toate trebuințioasele, spre a se putea menține pe aceea cale până în sfârșit. Zic puține sunt aceste cunoștințe și pierdute pîntre celelalte, așa încât ele nici că pot formă motiv, pentru care rațiunea să-și schimbe sistemul de a-și redacta poruncile sale, iar voința omului rămâne în acelaș stadiu de îndreptare, sau cultivare.

Va să zică toate aceste învățături, câte le primește azi elevul în școală, dau un complex, ce foarte bine se poate asemăna cu o mașinărie oare care aruncată într'un car, sau acățată oare cumva de acela, cu scop de a-l mișcă și duce înainte, dar care mașinărie nefiind făcută spre acest scop, nici că poate sta în legătură cu roțile carului spre a-și face lucrarea sa. Nu mai puțin adevărat e însă și aceea, că atunci, când voim a-l îndreptă pe elev pe calea binelui numai cultivându-i dadreptul simțurile, sau mai bine zis obicinuindu-l, e tot așa, ca și când am vol să mișcam carul greu, dar fără nici un motor, sau altă putere, ci numai cu ale noastre puteri — hotărît nu-l vom putea duce departe.

Prin urmare nici instrucțiune mai multă, dar nici creștere, ci: *instruând să educăm și educând să instruăm*; acesta să ne fie principiul conducător! Instrucția și educația sunt două lucruri, între cari există cam acelaș raport, care există între viața și om unul fără de celalalt nu plătește nimic; până când ambele, aduse în raportul lor firesc, dau și fac pe mijlocul cel aducător de rezultate.

Rezumând deci celea de până aci, vom fi ajuns cred, la punctul, de unde să vedem cerința, nu de a aduce școala la vechea ei ogașie, nici de a pune creșterea mai presus decât instrucția, ori viceversa, ci cum să aflăm adevăratul material de învățământ și cum să-l organizăm așa fel, încât prin el să putem ajunge la rezultatul dorit. Un material de învățământ educativ, care adecă să poată trece prin sediul rațiunii la cultivarea sentimentelor și a voințe:

¹⁾ Unde lipsește cultura teologică de a o prezentă în formă științifică, după gradul culturai credincioșilor. Altfel cum s'ar explica, că unde este mai înaltă cultura acolo este mai profundă religiozitatea și devine credința atotputernică. Red.

²⁾ Unde nu-i cultură religioasă. (Red.)

³⁾ Va să zică tempi păstrați pentru credință? (Red.)

⁴⁾ Ei, dar ce este adevărul? aici ne-am încurca rău, fără credință. (Red.)

acesta ar trebui să fie lucrul, asupra căruia să ne îndreptăm întreagă atențiunea, în jurul căruia ar trebui să se nască și să decurgă discuția, spre a se revărsa oare care lumină¹⁾.

P. F. D.

Învățământul catihetic.

Intuițiune religioasă-morală spre a ajunge la cunoștința lui Dumnezeu în mod direct.*)

(Urmare.)

Lecțiunea 1.

Cum te cheamă pe tine? Unde ești tu acum? Dacă ești de aici, unde mergi? Acasă pe cine găsești? Dimineața ce faci tu? Aici la școală ce faci? Ce vezi tu aici în școală? Și acasă aveți voi de acestea?

Pe mine mă cheamă Petru! Eu acum sunt în școală. Dacă es de aici merg acasă. Acasă găsesc pe tata, mama, frați și surori. Dimineața mă scol din pat, mă spăl cu apă pe mâni, pe față, mă șterg, șed la masă și mănec, îmi iau tăblița și vin la școală. Aici la școală șed la locul meu pe bancă, mă port bine, învăț ca să fiu prunc bun.

Aici în școală văd masă, scaun, fereastă, cuptor, ușe, icoană, cuier, bănci, tablă ș. a. Și acasă avem masă, scaun, fereastă, cuptor, ușe, icoană, cuier; nu avem bănci, tablă, mașină de socolă.

Lecțiunea 2.

Măestru, materie, instrument, obiect.

Masa, este de când a făcut-o cineva. Scaunul... tabla, ... ușa, ... încă este, de când a făcut-o cineva.

Cine știe face ceva se numește *măestru*.

Masa este făcută din lemn, scaunul, tabla, ușa, încă sunt din lemn, fereasta din iagă, cuptorul din fer, haina din pănură, bumbul din os, perețele din piatră sau pământ.

Din ce se face ceva se numește *materie*.

Lemnul se taie cu firezul și securea, haina este cusută cu acul, pământul să lucră cu sapa, arșul și plugul.

Cu ce se lucră ceva se numește *instrument* (sersam).

Lucru gata se numește *obiect*.

Toate obiectele le vedem și putem prinde cu mâna.

Aerul și vântul.

Dacă ne mișcăm mâna naintea noastră, simțim ceva. Ceia-ce simțim este *aier*.

Dacă ne suflă cineva în față simțim *vânt*. Mișcarea aerului este vânt.

Noi aerul nu îl vedem, nici vântul, dar știm, că îl simțim.

Dacă ne uităm pe fereastă afară vedem, că se mișcă frunza de pe pom, vedem pravul pe drum cum se rădică și se mișcă, apoi fumul din horn se mișcă de ici-colo, vedem că cade pălăria de pe capul vr'unui om, vedem cum se sparge jireada de paie, cum se mișcă aripile dela moara cea de vânt. Toate acestea le face vântul, pe care noi nu-l vedem, dar știm că este, de după mișcările vântului.

Dumnezeu vecinic.

Toate obiectele, pe cari le vedem aici în școală le-a făcut un *măestru*. Așa masa... scaunul... banca... fereasta... cuptorul... haina... bumbul... casa... biserica... etc., toate acestea le-a făcut vr'un om *măestru*.

Apa, florile, pomii, soarele, luna, stelele, găștele, rațele, caii, boii, vacile, încă măestru-om le-a făcut? Nu! La toate acestea școlarul caută un om-măestru, nu află. Să gândește. Nu îi spunem îndată. Nu sunt făcute de vr'un om-măestru, căci omul nu știe, nici poate face așa ceva.

De-oarece acestea sun, trebuie să le fi făcut cineva. De-oarece toate acestea sunt foarte de mult, cine le-a făcut pe acestea, trebuie să fi fost și mai nainte de acestea.

Obiectele din școală sunt numai de când le-a făcut cineva nu de mult, făpturile celelalte sunt foarte de mult, iar cine le-a făcut este și mai de mult.

Cel ce este foarte de mult, a fost mai nainte de toate și-a făcut acestea toate, este *Dumnezeu*.

Fiind că Dumnezeu a fost, este și va fi totdeauna zicem că Dumnezeu este *vecinic*.

Dumnezeu atotputernic, Facerea lumii.

Măestrului, ca să facă ceva, îi trebuie să știe, să aibă *materie* și instrument (sersam). Lui Dumnezeu la facerea apei, florilor, pomilor, soarelui, lunei și stelelor, paserilor, peștilor și animalelor, nu i-a trebuit nici materie nici instrument, căci Dumnezeu toate acestea le a făcut din nimica, numai a zis să fie și îndată s'a făcut.

În ziua dintâiu a zis Dumnezeu să fie și îndată s'a făcut îngerii și lumina, căci mai nainte era întunerec. Lumina a numit-o Dumnezeu ziua, iar întunerecul noapte.

În ziua a doua a zis Dumnezeu să fie și îndată s'a făcut *cerul* și *pământul*.

În ziua a treia a zis Dumnezeu să se despartă apa de câtră pământ și pe pământ să crească iarba verde și tot felul de pomi roditori, și îndată sa făcut.

În ziua a patra a zis Dumnezeu să se facă soarele, luna și stelele, și îndată sau făcut.

În ziua a cincea a zis Dumnezeu să se facă paserile și pești și îndată sau făcut.

În ziua a șasea a zis Dumnezeu să se facă tot felul de animale, și îndată sau făcut.

Mai la urmă a făcut Dumnezeu pe om.

¹⁾ Am ținut să subliniem pasagele raționaliste, pentru că rațiunea nu eschide credința, precum credința nu eschide învățătura. Cărturarul eșit din școala confesională trebuie să fie caracter creștinesc, și mai presus de toate caracter creștinesc. Tot învățământul trebuie să se învârtă în jurul acestui caracter, dându-i cunoștințele necesare pentru a să putea validăta în viață ca caracter creștinesc. (Red.)

*) De oarece lecțiunile acestea sunt pentru catihet, care ușor poate afla întrebarea, ca să introducă băiatul a da răspuns potrivit, în următoarele lecțiunii nu mai pun întrebările.

Omul așa ceva nu poate să facă, căci este slab și nu știe. Dumnezeu a putut face toate și de aceea zicem că Dumnezeu este *atotputernic*.

„La Dumnezeu nimic nu este cu neputință“.

În 6 zile Dumnezeu a făcut toată lumea. În a 7 zi Dumnezeu n'a mai făcut nimic, a odihnit și a sfințit aceea zi, numindu-o ziua Domnului, adică Dumineca.

Cele 7 zile sunt: Luni, Marți, Mercuri, Joi, Vineri, Sâmbătă și Duminecă.

„Șase zile să lucreze, iar a șaptea este Dumineca Domnului Dumnezeului tău“.

Dumnezeu făcător, preînțelept.

Aerul și vântul noi nu-l vedem, dar știm că este de după mișcările lor.

Nici pe Dumnezeu nu l'am văzut, dar știm că este de după lucrurile pe cari le-a făcut Dumnezeu. Dzeu a făcut cerul și pământul și toate lucrurile celea văzute și nevăzute, cari sunt pe cer și pe pământ, adică toată lumea.

De aci vedem că „Dumnezeu este făcătorul cerului și al pământului, văzutele și nevăzutele“.

Dumnezeu toată lumea a întogmit-o la rânduiala cea mai bună, fiecare creatură a pus-o la locul său cu multă înțelepciune, iar de atunci n'a mai întogmit nimic pe lume.

De aici vedem că Dumnezeu este *preînțelept*.

„Multe și minunate sunt lucrurile tale Doamne! toate întru înțelepciune le-ai făcut“!

Lucrurile noastre să le așezăm la rânduiala cea mai bună.

Facerea omului, Dumnezeu Duh curat, preabun.

Dumnezeu toată lumea a făcut-o din nimic. A zis să fie și îndată sa făcut.

Pe om la făcut așa, că din pământ a făcut forma omului. Pentru, ca forma aceea de om să fie vie, Dumnezeu a suflat în ea. Forma omului să numește trup, iar suflarea lui Dumnezeu suflet, sau duh.

Omul stă din trup și din suflet. Trupul este din pământ, iar sufletul este dela Dumnezeu, adică *D-zeu este suflet, duh curat*.

Așa sa făcut cel din tăiu om viu, pe care Dzeu la numit Adam. Dumnezeu pe Adam la adormit, a luat din el o coastă și din aceea a făcut pe Eva, ca să-i fie lui Adam de ajutor.

Pe Adam și Eva i-a așezat Dumnezeu în o grădină foarte frumoasă, pe care Dumnezeu o numi raiu, având ei acolo de toate ce le trebuia fără să ostenească după el.

Adam și Eva în raiu erau îndestuliți, foarte fericiți, nemuritori și iubeau pe Dumnezeu.

De aci vedem că Dumnezeu este *preabun*.

Noi încă avem părinți foarte buni, cari ne dau nouă de toate ce ne trebuie. Să fim îndestuliți cu ce ne dau părinții noștri, și să-i iubim pe ei.

Emil

sau

Despre educațiune

de

J. J. Rousseau,

tradus de

Ioan Ardelean învățător.

Cartea I.

— Urmare. —

Despre adevărul acesta ne convinge îndestul aceea, că chiar cei mai neglițați sunt mai puțin expuși acestei boale. Prin aceasta nu intenționez neglijarea copiilașilor, din contră! pretind aceea, ca să premergem dorințelor copilărești și să nu așteptăm până când ne incomodează prin plânsul lor. Pe de altă parte nu voiesc, ca tractamentul să-l urmărească eronat. Pentru-ce să nu plângă, dacă se conving, că ce folos mare le aduce vărsarea atator lacrimi? Știind, că ce pond mare se pune pe tăcerea lor, se feresc a nu întrebuiță aceasta împrejurare spre interesul lor propriu. În sfârșit stabilesc tăcerii lor astfel de pretenziuni, cari nu pot fi satisfăcute la nici un caz, atunci încep a erupe în adevărate sbierături așa, că în urma forțărilor și oboselilor cad jertfă,

Plânsul fără sfârșit acelu copil, carele nu e nici înfășat, nu-i lipsește nimica și carele nu duce lipsă în nimic, nu e alta, decât o sbierătură netrebnică înrădăcinată într'ânsul. Aceasta nu e produsul naturii, ci e a îngrijitoarei, care nu voiește să audă plânsul copilului, care-l potențiază, apoi întrucât nu se cugetă, că cu mângâierea de azi, îl îndeamnă la aceea, ca mâne să plângă și mai mult.

Unicul metod prin care putem să premergem, sau să stărpim obiceiul acest nepotrivit e, ca să nu luăm de fel în atențiune plânsul său. A-se sbate înzadar nu e convenabil nimănui, încă nici copiilor. Aceștia ce e drept sunt îndărătnici în cercările lor, dar dacă noi arătăm mai multă rezistență, ca ei viclenie, în sfârșit totuși vor tăcea și nu vor cădea iarăși în eroare.

Dealtcum există un leac cu mult mai sigur, prin care se pot mângâia cei dispuși, sau cei nemângâiați, anume: surprinderea prin cutare obiect plăcut și senzațional. Îngrijitoarele excelează în astfel de apucături, cari dacă se aplică rar, fac minuni; dar pe lângă toate aceste e de mare însămnătate, ca copilul să nu observe, că voim a-l distra, din contră, nu e iertat nici să cugete la aceea, că îl avem în atențiune, și în privința aceasta toate îngrijitoarele sunt neistețe.

Băieții decomun sunt luați dela supt de timpuriu. Acel timp, când a sosit vremea de nelăptare, e stabilit prin ieșirea dinților. Aceasta ieșire a lor e chinuitoare și cauzează multe dureri. Atunci copilul duce la gură tot ce-i vine la mână în mod mehanic ca să-le roază acelea. Acestea operațiuni cugetă a-i favoriză prin aceea, că le pun la dispozițiune diferite obiecte dure, ca jucării. În privința aceasta după a mea părere se

înșală. Mestecarea obiectelor dure nu că inmoaie gingele, ci le prefăce mai ales scorțoase întru atâta, încât ieșirea dinților va fi mai greuoasă și dureroasă. Să urmăim întotdeauna exemplul naturii. Nu să poată vedea nici când, ca cățâii să roază petricele sau oase la ieșirea dinților, dar lemne, piele și alte materii asemenea moi, la tot cazul, cari privesc la desfacerea gingei.

Cum nu pot se fie simpli, încă nici încât privește copiii! La ce netrebnițiile acelea nefolositoare și stricăcioase? În loc de clopoței dați-i niște rămurele verzi încărcate cu poame; zurgălăile le substituiți cu niște gogoase de mac uscate; să roadă însă îi dați lemn dulce. Jucăriile înșirate aci îl va distra întocmai ca nefolositoarele nimicuri, și de altcum au și acel avantaj, că nu-i obicinuim la pompe.

În general e cunoscut, că grisul nu e ceva mâncare sănătoasă. Laptele fiert și făina neînmoiată cauzează multe neplăceri și dureri de stomac. În gris făina nu e așa fieartă, ca în pâne coaptă, afară de aceea nu e nici dospită. Supa cu pâne sau orezul fiert se pare a fi mai recomandabile. Dar dacă la orice caz voiesc a fierbe jemișcă, e mai bine a prăji puțin făina. În locul meu natal din așa făină prăjită pregătesc o supă gustoasă și sănătoasă. Supa de carne și alte opărite în acest period servesc ca nutriment mijlociu, cu cari trebuie trăit cât se poate de rar. Trebuie să-nă nizuim la aceea, ca copilul să mestece (să roadă) cât mai mult; prin ce ajutam desplicarea gingiilor și mistuirea.

Eu dară le-ași dă poame uscate și coajă de pâne ca să roază, în loc de jucării însă o fălie de pâne cam lungăreață sau friptură, cari imoiate fiind în gură le-ar înghiți mereu, prin ce s'ar desplică gingiile și s'ar putea lua dela supt fără observare.

CRONICA.

Cartea. În Nr. trecut am scris despre avantajile și primejdiile științei de carte, arătând cum literatura criminală face educație de criminali, aducând de exemplu pe ucigașul Gecsei, care din criminale s'a calificat de cel mai îngrozitor ucigaș. Și iată, că romanul lui Gecsei încă i gata. Ziarele din Arad deja vestesc marele eveniment, că în curând are să apară de sub tipar romanul crimelor din Vinga, Bătania și S-Nicolaul mic. Va să zică specula deloc în urma crimei, pe care o folosește, pentru că sigur romanele crimelor din Vinga, Bătania și S-Nicolaul mic se va vinde în mai multe exemplare, decât catehizmele noastre din întreaga metropolie.

Hirotonire. P. S. Sa Domnul Episcop diecezan Ioan I. Papp a binevoit a-l hirotoni pe absolventul de teologie Zaharie Bulzan, din Fechetău, la 6/19 I. c. întru diacon, iar la 11/24 I. c. întru prezbiter pentru parohia Botean, din tractul Pesteșului.

Cancerul vindecat. Antonio Slavo, profesor la universitatea din Sienna a descoperit medicamentul cancerului. Câți bolnavi a tractat până acum cu serul inventat de dânsul toți sunt sănătoși. Pe foștii pacienți îi va expune unei adunări de medici pentru deplină convingere. Știrea a adus în ferbere toată lumea.

Un teatru de vară va construi statul Român în grădina bucureșteană Cismigiu.

Daruri pentru seminar. Părintele protopop al Tinței, animat de economia ce se face în seminar, N. Roxin, ca și în anul trecut, a dăruit și estimp 8 saci de cucuruz seminarului din Arad. Cucuruzul să validează la îngrășarea porcilor seminariali. După dânsul surprinsă direcțiunea părintele Dimitrie Maci din Căpruța cu un sac de fasole, din prisosința rodului de estimp și în semn de recunoștință față de institutul unde a crescut, precum spunea părintele Maci directorului fericit de acest sentiment a fostului său elev.

Cunoască Dumnezeu țarina unde a rodit darurile aduse fiilor diecezei, precum dăruitorii au cunoscut pe cei ce stau în casa Domnului. Amin!

Date statistice. După rapoartele intrate la ministerul de interne, în cursul anului 1907 au fost legate cu 14,672 m. i puține căsătorii în Ungaria decât în anul premergătoriu. Un semn al vremii și acesta.

Un exemplu bun contra luxului portului femeiesc. Cetim în „Drapelul“: — „De nenumărate ori s'a spus ce pacoste e pe poporul nostru, mai ales cel din Bănat, luxul portului femeiesc. Țărancele noastre, schilodind portul străbun cu mătăsuri scumpe dar proaste — poartă pe sine averi întregi. Salbe de aur, pe chica fetelor și concii femeilor, cari costă multe sute de de coroane. Capitale moarte. Ghete pestrițe, scumpe și proaste. Apoi sulimanele și albelele. Și las' pe cei mai bogăteni, puțini câți sunt, cari cumpără din prisosul lor toate aceste. Dar unde punem că și sărăcimea umblă după asemenea desertațiuni. Sărăcimea, care de multe ori n'are ce băgă în gură, face datorii ca să cumpere salbele scumpe (galbeni la grumaz și pe concii) pe cari apoi le pun în zălog. (amanetă) și își iau apoi iarăși bani împrumut cu camătă grea, ca pe sărbători să scoată din zălog podoabele. O pacoste e aceasta pe capul bietului popor“.

Primim cu bucurie pasul laudabil al părintelui Adam Groza preot în Coșteiul mare, prin care a început combaterea acestei pacoste. Bine ar fi să-l urmeze și alții. (nota Red.)

Apel. În preajma Anului-Nou ne permitem a adresă un călduros apel către toți iubitorii culturii poporului român să binevoiască, a-și răscumpără cât mai mulți felicitările de Anul-Nou în folosul Muzeului Asociațiunii. Mijloacele materiale, de cari dispune Muzeul sunt așa de restrânse, încât înzestrarea lui înaintea foarte încet. Și aceasta e o mare pierdere pentru noi, căci prețioasele obiecte de însemnătate etnografică, cari sunt o comoară a trecutului nostru și totatătea mărturii ale unei vieți culturale caracteristice, dispar neîncetat sau sunt adunate cu sânguință de străinii, cari dispun de mai multe mijloace materiale și cari știu aprecia deosebita lor importanță. E timpul suprem să ne îngrijim, ca măcar o parte dintre aceste comori populare să le adăpostim în Muzeul primei noastre instituțiuni culturale. Facem deci un apel călduros către toți cărturarii români, să contribuie cu răscumpărarea felicitărilor de Anul-Nou la înzestrarea Muzeului nostru național. Numele donatorilor se vor publica în ziare și în revista „Asociațiunii“. Sibiu 20 Decembrie 1908. I. St. Șuluțu, prezident. Oct. C. Tăslăuanu, secretar.

Cronică bibliografică.

A apărut „Numai în cruce este mântuire“ șapte predici pentru postul cel mare de Marcu P. Prattes traduse de Nicolau Popa. Prețul este 1 K 80 fil. și se poate procura dela Vidor Manó librar în Nagy-Várad.

A apărut „*Luceafărul*“ Nr. 24 cu următorul Sumar: Oct. C. Tăslăuanu Tosloi, C. Ardeleanu. Sonet (poezie). Oct. Goga. Portret (poezie). Liviu Rebreanu. Ofilire. Al. Ciura. Stăpân și slugă. Leq N. Tolstoi. Cum s'ajungi la fericire. Cronică: Teatrul național din București. Conferințele și Searatele Asociațiunii. Conferințe la Brașov. Turneul D-nei Agatha Bărsescu. Știri. — Poșta Administrației. Ilustrațiuni: Leo N. Tolstoi la 1854. Leo N. Tolstoi în haine de țaran. Leo Tolstoi călare, I. Repin: Conte Tolstoi la plug. Leo Tolstoi și sora sa Maria (călugăriță).

A apărut Nr. 373 din „Biblioteca pentru toți“ cuprinzând *Muzicantul orb*, admirabila povestire a lui W. Korolenko, tradusă de El. Socor. Korolenko face parte din pleiada de scriitori ruși, cari sunt gloria Rusiei contemporane. Nuvelele și povestirile sale, cari i-au asigurat o celebritate timpurie, sunt inspirate mai toate din viața necăjită a poporului de jos și sunt străbătute de un suflu de milă și de dragoste pentru toți umiliții și desmoșteniții soartei. Căutând această nuvelă nu știi ce să admiri mai mult: admirabila analiză sufletească a orbului, sau desăvârșitele calități literare ale lui Korolenko. Un volum de 160 pagini, 30 bani. Se găsește de vânzare la Librăria Leon Alcalay cum și la toate librăriile din țară.

A apărut „*Revista generală a învățământului*“ Nr. 5 cu următorul sumar: Gh. Adamescu, Congresul educațiunii populare. Onisifor Ghibu, O călătorie prin Alsacia-Lorena. I. A. R., Programele cele nouă de studii pentru gimnaziile și licee. Dr. Ermina Kaminski, Miopia în școlile secundare de fete. N. Bănescu, O lecție de aplicație la școala normală de institutori din Montpellier, N. Zaharia, Devotamentul. G. A. D., Mișcarea pentru reforma învățământului științific în Germania. D., N. O. Popovici Lupta, Lt.-Colonel I. Popovici și S., Idei și fapte, Cronică pedagogică din România și Germania.

A apărut „*Revista teologică*“ Nr. 11 cu următorul sumar: Fost-au primii creștini din Ierusalim — comuniști? Dr. Nicolae Bălan. Idei conducătoare la pregătirea predicilor Vasile Gan. Din trecutul bisericii românești Gruia. Mijloace de realizare a problemei învățământului religios în școala populară Dr. Petru Șpan. Modernismul și enciclica „Pascendi“ Arhim. Iuliu Scriban. Conferințe religioase P. Morușca. Predică la sf. ierah Nicolae Traian Petrișor. Mișcarea literară N. B. și P. M. Informațiuni N. B. și T. C. Tipicul cultului religios Cantor. Răspuns Cantor.

Poșta Administrației.

P. Sârbu F. Giriș. — Tipăriturile pentru catiheti cerețile dela Ven. Conzistor.

Poșta Redacției.

Relativ la incidentul familiar, adus în legătură cu capelania din S. (Bănat), părintele Alexandru Popovici și învățătorul Dămian Sebeșan, ca unici cetitori ai „Bisericii și Școlii“, pe lângă părintele octogenar, declară, că nu prin dânsii s'ar răspândit prin sat vestea genantă pentru bătrânul paroh, precum sar putea deduce din jalba remarcată în Poșta Redacției din Nr. trecut al „Bisericii și Școlii“, — ci din contră, dânsii au fost aceia, cari sau scârbit de indiscrețiunea colportată în sat din izvor necunoscut, încă înainte de apariția poștei redacționale și condamă și acum cu toată energia clevețirile făcute pe socoteala familiei nevinovate. Inregistrăm cu satisfacție declarația bărbătească a distinsului preot și învățător.

T. M. — Atingând chestiuni politice nu se poate publica în foaia noastră, care n'are caufiune.

S. S. — Nu i-a venit încă rândul.

S. C. — Trebuie să-ți cauți specialistul, căci noi nu ajungem la o prelucrare; iar pentru retipărare să te înțelegi cu administrația.

Concurs.

Pe beza rezoluțiunii Venerabilului Conzistoriu eparhial dto 4/17 Decembrie 1908 Nr. 7860/908 prin aceasta se repetăse concursul pentru îndeplinirea capelăniei temporale sistemizată pe lângă veteranul paroh Constantin Ișfănescu din *Săcusigiu*, (prezbiteratul Timișorii), cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Beneficiul îl formează jumătate din sesiunea și grădinile parohiale, din birui preoțesc și din venitele ștolare. Dela recurenți se cere evalueația prescrisă în Regulamentul pentru parohii § 17 alinia primă. Reflectanții vor avea să se prezente în s. biserică, cu observarea § 20 diu Regulamentul pentru parohii spre a-și arăta desteritatea în cântare și predică.

Dat din ședința comitetului parohial, ținută în Săcusigiu la 23 Noembrie (6 Dec.) 1908.

Comitetul parohial.

Cu consenzul protoprezb.: Dr. Traian Putici m. p. 1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului de învățătoresc la școala populară confesională gr. or. rom. din *Rădmănești*, să scrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala.“

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1., în bani gata 600 coroane; 2., pentru scripturifică 10 cor; 3., pentru conferințe 10 cor; 4., 20 metri lemne sau 80 cor., din care e a să încălzi și sala de învățământ. Afară de acestea locuință în natură, cu grajd, șură, cămară, cocină, și grădină de 1200□.

Cvinqvenalul prescris, după anii de serviciu, îl răspunde comuna bisericească.

Cu începere din 1910 salariul se va ridica conform articolului de lege XXVII diu 1907 tot dela parohie.

Reflectanții au să-și trimită documentele lor instruite în regulă comitetului parohial, pe caiea oficiului ppopesc gr. or. rom. din Belinț (Bélinez Temes megye), și sunt poftiți a se prezenta într'o Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din Rădmănești, spre a-și arăta desteritatea în tipic și cântare.

Cei capabili a conduce corul vor fi preferiți.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: Gerasim Sârb protoprezbiier. 1—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala gr. ort. română din *Drăgănești*, protopopiatul Vașcăului prin aceasta se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. În bani gata 200 cor. 2. 6½ cubule bucate à 12 cor. de tot 78 cor. 3. 4 stângeni de lemne à 16 cor. de tot 64 cor. 4. Pentru cantorat pământ cu venit de 60 cor. Detot 402 cor., precum și stolele dela cununii, înmormântări etc. Cvartir și grădină. La timpul său se va cere întregire dela stat. Din lemne se va încălzi și sala de învățământ.

Ceica reflectează la acest post sunt poftiți a-și trimite rugările lor instruite conform regulamentului școlar în Segyest u. p. Rieny subsemnatului, iar în vr'o Duminecă ori sârbătoare sunt poftiți a-se prezenta în sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: Moise Popoviciu adm. ppopesc. 1—3

Prin strămutare devenind vacantă stațiunea învățătoarească din **Medveș**, (prezbiteratul Timișorii) pentru îndeplinirea ei definitivă se repeteste concursul scris în nr. 28—30 ai organului diecezan din a. c., cu termen de **30 de zile** dela prima publicare.

Emolumentele anuale sunt: 1. Dela comuna bisericăască în bani gata 400 coroane și întregirea ce se va cere dela stat în cvota ce se va încuviința. 2. 5 jughere pământ, 3. cortel liber, 4. 12 metri de lemne pentru trebuința învățătorului (8 metri pentru încălzirea salei de învățământ), 5. pentru participare la conferențe 12 cor., 6. pentru scripturistică 6 cor., 7. dela înmormântări unde va fi poftit 1 coroană.

Reflectanții au să-și înainteze recursurile lor ajustate cu documentele de calificare prescrisă la P. On. oficiu prezbiteral în Temesvár-Gyárvaros. Alesul fără alta remunerație va avea să provadă cântarea în s. biserică și se compună socoșile culturale. Recurenții vor avea să se prezinte — însă nu în ziua alegerii — în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Medveș, la 23 Noemvrie 1908.

Comitetul parohial.

Cu consenzul pprezb: **Dr. Traian Putici** m. p. inspector de școale.

—□—

1—3

Pentru stațiunea învățătoarească **Ghigșișeni**, se escrie concurs cu termen pe **18/31 Ianuarie 1909**, pe lângă următorul salariu: Dela Ghigșișeni: în bani 240 cor.; 10 cubule de bucate à 16 cor.; 6 stângeni de lemne à 16 cor, 96 cor.; venit cantoral 40 cor.; dela **Căcăceni** în bani 100 cor.; iar pentru conferință 20 cor.

Doritorii de a ocupa aceasta stațiune sunt poftiți a-și trimite recursurile lor adresate comitetului parohial Ghigșișeni M. O. D. **Moise Popovici** în Segyest p. u. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare a-se prezentă la sf. biserică.

NB. Din lemnele însemnate mai sus să va încălzi și școala, iar evincenalele se vor acoperi dela stat.

Dat din ședința comitetului parohial ținută la 13 Decem. n.

Traian Cucu
preot. preș.

Traian Popa
notar.

În conțelegere cu: **Moise Popoviciu** adm. ppopesc.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc din **Poiană**, tractul Vașcouli se escrie a doua oară concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 576 cor. cvartir și grădină. Din aceasta sumă să va încălzi și sala de învățământ. Învățătorul va fi și cantor fără altă remunerație, având dela serviții private stoalele îndătinat și anume: dela înmormântări mari una cor.; dela înmormântări mici și liturgii câte 40 fil.

Cei ce doresc a ocupa aceasta stațiune sunt poftiți a-și trimite rugărilor, adresate comitetului parohial, subsemnatului în Segyest u. p. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare au să se prezenteze la sf. biserică.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Moise Popoviciu** adm. ppopesc.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din **Suplac**, se publică concurs din oficiu cu termen de alegere la **30 zile** după prima publicare.

Dotățiunea e: 300 cor. în bani. 6 orgii lemne, 12 cubule bucate, locuință cu grădină și stolele cantorale. Reflectanții să-și înainteze suplicele pe calea subscrisului în F. Györös, având până la alegere a-se prezentă la sf. biserică de acolo spre a cântă.

F. Girișiu la 9/22 Decemvrie 1908.

Petru Serbu protopop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din **Șteiu**, tractul Vașcouli — prin aceasta se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: în bani 400 cor., cvartir și grădină.

Cei-ce doresc a reflectă la acest post sunt poftiți a-și trimite rugărilor lor instruate conform Regulamentului școlar, subsemnatului în Segyest p. u. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare au să se prezenteze în sfânta biserică din Șteiu, spre a-și arăta desteritatea în tipic și rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Moise Popoviciu** adm. protopopesc.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala confesională gr. or. română din comuna **Pojoga**, protoprezbiteratul Lipovei, devenit vacant prin penzionarea inv. I. Nestor, se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt până la prima Iulie 1910, salariu în bani 640 Cor., din casa culturală, 120 Cor., sau în natură 20 metrii lemne. 30 Cor. pentru conferință, lucrurile scripturistice în natură, dela înmormântări cu liturgie 1 Cor., fără liturgie 40 fil., părăstas 1 Cor., dela feștării separat. Cuartir liber cu supra edificate și grădina de legumi. Dela 1 Iulie 1910, salariu 1000 Cor. etc. Pentru încălzirea salei de învățământ, se îngrijește comuna bisericăască.

Recurenții își vor subșterne recursurile conform Regulamentului adresate Com. par. din Pojoga, Oficiului protoprezbiteral din Lipova, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare se vor prezentă în biserică din Pojoga, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic Cantoratul în și afară de biserică, va avea a'l provedea fără altă remunerație.

Pojoga, 11/24 Oct. 1908.

Iosif Olar mp.
paroh preș. com. par.

Teodor Balla mp.
not. com. par.

În conțelegere cu: **Ioan Cimponeriu** mp. adm. protopopesc inspect. de școale.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din **Hășmaș-Urviș** se publică concurs cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele, în bani 196 cor. pentru fân 26 cor. 20 șinice bucate și lemne după trebuință; ștoalele cantorale.

Reflectanții să se prezinte la sf. biserică de acolo, având documentele a-le înaintă la subscrisul în F. Györös.

Din însărcinare: **Petru Serbu** protopop, insp. școl.

—□—

3—3